

K 4103
10v

ქართული
ლიბრეოთეკა

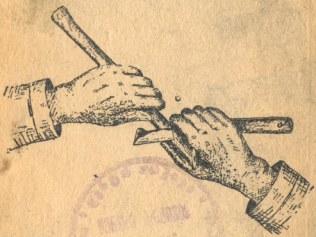
დ. გვინვანი და ლ. ჰიჟოძე

ბათუმის
ბიბლიოთეკა

8-354

K 4.103
100

ვ ა ზ ი ს მ ყ ნ რ ბ ა

ს ა ს ი ლ მ წ ი ზ რ ვ ა მ რ მ ც ე მ ლ რ ბ ა
თბილისი—1932

25.

მ. მღვიმანი და მ. ჭიჭინაძე

საქართველოს
საბჭოთაო
კავშირების
კავშირების

K 4.103
100

ვაჭრის მყენობა

1 9 3 2

საბჭოთა კავშირის საბჭოთა კავშირის

თბილისი

706

სახელგამის 1-ლი სტამბა,
 პლგბან. პრ. № 91.
 შეკვ. № 408 მთაველ № 764.
 ტირაჟი 4000.

სკკგ-2000
შემოწმებულია

52, [1] კვ. ნახ. 15 სმ. 405

წინასიტყვაობა.

საზოგადოდ, მცენარე მრავლდება ბუნებრივად და ხელოვნურად. მცენარის თესლის საშუალებით გამრავლება ბუნებრივია. ტოტით, გადაწვევით, კვირტით, ფესვებით, მყნობით და სხვა საშუალებით გამრავლება კი ხელოვნურია.

საერთოდ, მყნობით გამრავლდება რომელიმე არჩეული სახე ანუ ჯიში მცენარისა. მყნობას კაცობრიობა დიდი ხანია იცნობს. დღესაც მას მებაღეობაში ხშირად ხმარობენ, როდესაც რომელიმე რჩეული და კარგი ჯიშის მცენარის გაშენება უნდათ. ვაზს წინად ამყნობდნენ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც რომელიმე დაწუნებულ ჯიშის მაგიერ ძირეულ ვაზზე დაამყნიდნენ სხვა რჩეულსა და კარგ ჯიშს. ჩვენში ვაზის მყნობა ამ 40 წლის წინედ დაიწყეს, როგორც ჩვენში, ისე ევროპის მევენახეობა-მელვინეობის ქვეყნებში ვაზის მყნობა გამოიწვია მისმა უძლიერესმა მტერმა, რომელსაც ფილოქსერას უწოდებენ. ყოველ ქართველ სოფლის გლეხს გაუგონია ფილოქსერა და წარმოდგენილიც აქვს, თუ რა დიდსა და განმანადგურებელ ზარალს აყენებს ეს თვალთ უხილავი მწერი ვაზს. შეესევა თუ არა ფილოქსერა ვენახს, სულ რამოდენიმე წელიწადში გაანადგურებს მას. ევროპის ქვეყნებში ფილოქსერა

პირველად საფრანგეთს ესტუმრა და 10-15 წლის განმავლობაში თითქმის სულ მოსპო ვენახები. საფრანგეთის მთავარი შემოსავალი კი მევენახეობა, მეღვინეობის რეწვა მოები იყო და ამ გარემოებით, რასაკვირველია, სილატაკის პირს მიაყენა და დიდ საგონებელში ჩააგდო მისი მთავრობა. მაშინდელმა მეცნიერებმა მრავალი კვლევა-ძიებისა და ცდების შემდეგ მიაგნეს ამერიკაში ვაზის ველურ ჯიშებს, რომლის ფესვებს ფილოქსერა არ ეკარება და რომც მიეკაროს დიდ ვნებას ვერ აყენებს. მათ გადმოიტანეს ეს ჯიშები ამერიკიდან ევროპაში, მოაშენეს აქ და იწყეს მის ლერწებზე ევროპიული მსხმოიარე ჯიშების მყნობა და ამ საშუალებით ააღორძინეს ფილოქსერისაგან განადგურებული ვენახები. ამას გარდა ცდებით დამტკიცდა, რომ გარდა ამერიკულ საძირე ვაზისა, ფილოქსერასთან ბრძოლა შეიძლება ვენახის სილნარ მიწებზე გაშენებით, ნიადაგის სხვადასხვა გვარ საწამლავ სითხით მოწამვლით და ვენახში ოთხი გოჯის სიღრმეზე 40 დღე და ღამე წყალის გაჩერებით, ამ უკანასკნელ საშუალებებს ყოველგან ვერ გამოვიყენებთ და თანაც ბევრი ისეთი ნაკლიც აქვს, რომ ის მიუღებელი შეიქნა.

გამოიჩვენა, რომ ფილოქსერის წინააღმდეგ საბრძოლველ საუკეთესო საშუალებად, ამერიკულ საძირეებზე კარგ ნაყოფის მომცემ ვაზის ჯიშების მყნობა ითვლება.

ძველად და ახლაც, საქართველოს უდიდესი ნაწილის მშრომელ გლეხობის მთავარი საარსებო სახსარი მეღვინეობა-მევენახეობის ნაწარმი ღვინო იყო და არის. საქმის

მტკიცე ცოდნით და გონივრული გაძლოლით საქართვე-
ლოს მევენახეობა-მელვინეობის რაიონებში არის შესაძ-
ლებლობა საუცხოო ღირსების ღვინო დავაყენოთ. არსე-
ბულმა ხელისუფლებამ ჩვენს ღვინოს ფართო ბაზარი მო-
უპოვა. დღეს საქართველოდან საზღვარგარეთ გააქვთ ღვი-
ნო. ჩვენი სავენახე მიწები სულ რომ ვენახებით დაიფარ-
ოს, მარტო საბჭოთა კავშირის ბაზრის მოთხოვნილებას
ვერ დააკმაყოფილებს. ჩვენ ევროპასაც უნდა გავაცნოთ
ჩვენი ღვინო და ვაგრძნობიოთ, რომ ვაზის სამშობლო სა-
ქართველოა. თითქმის აქედან გადაიტანეს და გაამრავლეს
მათ ეს ოქროს მცენარე და თუ აქამდე ჩვენ ამ დარგში
ჩამორჩენილი ვიყავით, მშრომელი მასის საქმის ბეჯითი
გაძლოლით, სწავლა-მეცნიერების განვითარებით, ვაზის
მოვლით და ღვინის დაყენების წესების მტკიცე შესწავლით
და გაუმჯობესებულ ხელსაწყო-იარაღების შემოზიდვით,
სულ ახლო მომავალში საქართველოს ღვინომ მსოფლიო
ბაზარზე საპატიო ადგილი უნდა დაიკავოს. რომ მეტის სი-
სწრაფით აღსდგეს და გაფართოვდეს ჩვენი ვენახები, თვით
მშრომელი გლეხობა უნდა შეეჩვიოს და შეისწავლოს ვაზის
მყნობა და მისი წესიერად მოვლა.

მევენახეობაში უფრო გავრცელებულია ეგრედწოდებ-
ული ინგლისური მყნობა. დამყნილი ვაზის გასახარებლად
მზიან გაშლილ ადგილებზე აკეთებენ საზრდისს (ანუ სანერ-
გე, საჩქოლე). ამყნობენ და ახარებენ აგრეთვე საგან-
გებოთ ამისათვის მოწყობილ სათბურებში, სადაც ნამ-
ყენს შეზრდა — შეზორცებამდე ინახავენ, შემდეგ დანი-

შნულ აღგილზე გადააქვთ დასარგავად ანდა შემოდგომამდე სანერგებში აჩერებენ. ეს უკანასკნელი წესი უფრო მოჩენილი მებალის „რიხტერი“—ს მიერ არის შემოღებული. ამ წესით მუშაობა მეტად ნაყოფიერია, მაგრამ სამწუხაროდ მოუწყობელი სოფლის მეურნე ინდივიდუალური გლეხი მას ვერ შესძლებს, რადგან ამ საქმეს საგანგებო შენობები და აგრეთვე გამოცდილი მუშა-სპეციალისტი ჭირდება. ამისათვის ამის ინიციატივა უნდა აიღონ კოლმეურნეობებმა, საბჭოთა მეურნეობებმა და სხვა სასოფლო-სამეურნეო არტელებმა და ორგანიზაციებმა, რომლებიც უკვე ბერკეტად გახდენ სასოფლო-მეურნეობის რეკონსტრუქციის სოციალისტურ მშენებლობაში.

ჩვენ განვიზრახეთ, რასაკვირველია თუ შევძელით, ასეთი პატარა წიგნაკების გამოცემით მევენახეობის თითქმის ყველა საჭირო საკითხებს შევებოთ, რაც, ჩვენის აზრით, მცირეოდენ სარგებლობას მოუტანს ჩვენს სოფლის მეურნეს. ამ პარველ წიგნაკში ჩვენ მხოლოდ ვაზის მყნობას განვიხილავთ.

თ ა ვ ი - I

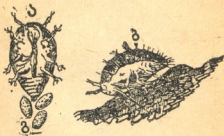
ფ ი ლ ო ქ ს ე რ ა

ყველა ჩვენგანს ხშირად გაუგონია ფილოქსერა. ყველამ იცის თუ რა ვნებას აყენებს ის ვენახს, ხოლო ყველას ნათლად არ აქვს წარმოდგენილი თუ რაში გამოიხატება მისგან მიყენებული ვნება. როგორ და რა პირობებში აყენებს იგი ვაზს ამ ვნებას. დაწვრილებით ამის ახსნა განმარტება შორს წაგვიყვანდა, რადგან ჩვენ მიერ დასახულ მიზანს მაინცდამაინც დიდად არ სჭირდება, ჩვენ მას მხოლოდ მოკლეთ ავსწერთ და ვაზზე მის მიერ მიყენებულ ზიანს შევეხებით.

ფილოქსერა იმდენად პატარა მწერია, რომ უიარაღო თვალით მისი ხილვა ძნელია. კარგი მხედველი ვაზის ფესვებზე შეამჩნევს მხოლოდ რაღაცა მოყვითალო წინწყლებს, თუმცა ვერც მის მოძრაობას შენიშნავს და ვერც მის ფორმას გაარჩევს.

ფილოქსერის კარგად დანახვა შეიძლება მხოლოდ გამადიდებელი შუშის საშუალებით. ამ გამადიდებელ შუშას „ლუპა“-ს უწოდებენ. უფრო კარგი გამადიდებელი ხელსაწყო „მიკროსკოპი“ არის. ფილოქსერის სიცოცხლე

და მისი არსება მეტად რთული და საინტერესოა. ის სხვადასხვა ხანაში-ასაკში სხვადასხვა სახეს იღებს: არის ფილოქსერა უსქესო და უფრო კუკის სახით, სქესიანი და უსქესო ფრთიანი. მათი გამრავლება და ცხოვრება მეტად თავისებურია. უფროთო ფილოქსერა უფრო ფესვებს ახვევია, ფრთიანი კი ფოთლებს. ვაზს სწორეთ ის ფილოქსერა სპობს, რომელიც მის ფესვებს ახვევია. ამიტომაც აქ მხოლოდ ამას ავწერთ ჩვენ. მოყვანილობით ფესვების ფილოქსერა კვერცხივით მოგრძოა (იხ. სურ. 1) მას მოკლე

ნახ. 1.

თავი აქვს, რომელიც უშუალოდ შეერთებულია ტანთან. თავზე ორი პატარა უღვაში აქვს აქეთ იქით გაღვრილი. ზურგზე პატარ-პატარა აბურთული, მექექის მსგავსი ლაქები ასხია. ტანი გარკვეული ხაზებით, ხაოკებითაა დაყოფილი. მას სამი წყვილი ფეხები აქვს. მისი პირი კი მახვილი ხორთუმით განისაზღვრება, (იხ. სურ. №1 -ბ. გ.),

რომლის საშუალებით ის ჩხვლეტს ვაზის ნორჩ წვრილ ფეს-
 ვებს და სწუწნის იქიდან წვეს. სურათ № 1-ბ-ზე გამოსა-
 ხულია, თუ როგორ სწუწნის ფესვს ფილოქსერა ^{ბიზლიქსერა}
 მით, ვაზის ფესვიდან წვეს.

ნახ. 1ბ.

ნახ. 1გ.

ფილოქსერა გასაოცარი სისწრაფით მრავლდება. ზამ-
 თარში ის სიცივეების გამო ღონე მიხდილია და გაბ-
 რუებული უმოძრაოდ არის. გათბება თუ არა, გაზაფხულზე,
 გაიღვიძებს და იწყებს კვერცხის დებას (იხ. სურ. № 1ა)
 რითაც ის მრავლდება. შემოდგომამდე რვა ახალი თაობა
 იჩეკება; ერთი მწერი ამ ხნის განმავლობაში რამოდენიმე
 მილიონ ახალ თაობას აჩენს. აი ასეთი აუწერელი სი-
 სწრაფით გამრავლება არის იმის მიზეზი, რომ ფილოქსე-
 რით დასნეულებული ვაზი მალე ესალმება წუთისოფელს.
 ერთბაშად ფილოქსერა მთელ ვენახს არ მოედება, ის მხო-
 ლოდ ალაგ-ალაგ გაჩნდება. გამრავლების შემდეგ ერთბა-

შად მოედება მთელ ვენახს. დაზიანებული ვაზი თანდა-
თან სუსტდება, ვაზის ყლორტებს მუხლები უმოკლდება,
გრძლად ველარ იყრის ტანს. პირველ ხანებში ვაზი ნა-
ყოფის მოსხმას მოიმატებს, ნაყოფი კი გვიან მწიფდება,
დასუსტებულ ვაზს ზედმეტი ნაყოფის საზრდოება არ შე-
უძლია, ამით ეს უფრო სუსტ-
დება და 4-5 წლის განმავ-
ლობაში სრულიად ხმება.

ნახ. 2.

სურ. № 2 ზე ნაჩვენებია ფრ-
თიანი ფილოქსერა, რომელიც
ეხვევა ვაზის ფოთლებს და
აჩენს მის ზედაპირზე ხო-
რკლებს (გაღლებს) და ამით
დიდ ზიანს აყენებს ვაზს. ჩვენ
ზემოდ ავლნიშნეთ, რომ ფი-
ლოქსერა თავისი ხორთუმიტ
ვაზის ნორჩ ფესვებს სჩხვლეტს
და აქიდან წვეწვს სწოვს. აქე-
დან ჩვენ უნდა წარმოვიდ-

გინოთ, რომ ფილოქსერა ამნაირად საზრდო ნივთიე-
რებას ართმევს ვაზს, რაც ასუსტებს მას. ამასთან ერთად
მეორე გარემოებას უფრო მეტი მნიშვნელობა აქვს, რაც
ვაზის გახმობას ხელს უწყობს. ფილოქსერის მიერ დაჩხვ-
ლეთილი ნორჩი ფესვების ნაწილები მალე კვდება, ნაჩხვ-
ლეტში გარედან წყალი შედის. დაზიანებული ადგილები
მოიხრება, აიბურთება. სიცოცხლის უნარს კარგავს, ველარ
აწვდის ვაზს საზრდო ნივთიერებას და სრულიად ღპება
(იხ. სურ. № 3 ა-ბ). მცენარის სხვა ფესვებზეც სიღამპლე

ფაბ. 3.

ნახ. 4.

მალე გადადის. ჯერ წვრილი ფესვები ზიანდება და ლპება. შემდეგ მსხვილიც (იხ. სურ. № 4); და ამრიგად სულ მალე მცენარეს დაუზიანებელი ფესვები აღარ დაუორჩება.

ესეც უნდა ვიცოდეთ, რომ ამგვარად ფილოქსერა იმორჩილებს ვაზის ისეთ ჯიშებს, რომლებიც ნაყოფსაც კარგს ისხამენ და მათი ყურძნის წვენიდან მალალი ვინაობის ღვინო ღვება; ასეთებია ევროპიული და ჩვენებური ჯიშები,

ა მ ე რ ი კ უ ლ ი ვ ა ზ ი

ამერიკული ვაზი დიდ წინააღმდეგობას უწევს ფილოქსერას. თუმცა ფილოქსერა ამერიკულ ვაზსაც სჩხვლეტს თავის ხორთუმით, მაგრამ ისეთ ზიანს ვერ აყენებს მას, როგორც ის ჩვენებურსა და ევროპიულ ვაზის ჯიშებს ვინაიდან ამერიკული ვაზის დაჩხვლექილი ადგილები ფილოქსერისაგან არ კვდება, სისწრაფით მრთელდება, ხორცდება და ზევიდან მას პროპკისებური კანი ეკვრება. ეს გარემოება კი ფესვების ლპობას ხელს უშლის. ის კიარა ხშირად სწორედ ამ ნაკბენ ადგილებზე ახალი ფესვები გამოდის ხოლმე, რომელიც თუ არ აძლიერებს ვაზის საერთო მდგომარეობას, არ აუძლურებს მაინც, როგორც ეს პირველ შემთხვევაში ჩვენებურსა და ევროპიულ ვაზის ჯიშებზე ხდება. მაშასადამე, ამერიკული ვაზი ფრიად კარგია, როგორც ფილოქსერის წინააღმდეგ გამძლე. უბედურება ის არის, რომ ბევრი მათგანი სრულიად არ ისხამს ნაყოფს. თუ მისი ყურძენი მეტად დაბალი ხარისხის და არა სასიამოვნო სუნისა და გემოს ღვინოს იძლევა, ამასთან ისიც უნდა ვიცოდეთ, რომ ის ამერიკული ჯიშები, რომლებიც ნაყოფს იძლევა ვერც ფილოქსერას ეწინააღმდე-

გება დიდხანს და მალე ხმება. აქედან ნათელია ის, რომ ჩვენებური და ევროპიული ჯიშების მაგივრობას ამერიკული ვაზი ვერ გაგვიწევს, მხოლოდ როგორც საძირე მასზედ ჩვენებური ჯიშების დასამყნობად უდაოდ სასარგებლო და საჭიროა. მეცნიერ მევენახეების კვლევა-ძიებამ და ცდებმა ამერიკულ ვაზზე ჩვენებურ და ევროპიულ ჯიშების მყნობის საკითხის ირგვლივ დღემდე ბევრი გააკეთა, თუმცა უნდა ითქვას ისიც, რომ ამ საკითხში ბევრი რამ გამოურკვეველიც არის. ჯერჯერობით კი ნათელია შემდეგი:

1) სხვადასხვა ჯიში ამერიკული ვაზისა ერთსა და იმავე ნიადაგზე ერთნაირად არ ხარობს (ვაზის ასეთ თვისებას, და საზოგადოდ მცენარისას, „ადაპტაცია“ ეწოდება)

2) ყველა ამერიკული ჯიში კარგად არ ახარებს ნამყენს, — ზოგს მკვიდრად შეეზრდება და შეეხორცება ნამყენი, ზოგს კი ცუდად. ამ თვისებას კავშირი აქვს საზოგადოთ მცენარის მონათესაობასთან. თუ ამერიკულ საძირესა და დასამყნობ (სალვინე) ჯიშთა შორის ახლო მონათესაობა არის, ნამყენიც კარგად და ადვილად ხარობს, წინააღმდეგ შემთხვევაში-ცუდად.

3) ზოგი ამერიკული ვაზის საძირე ფილოქსერას დიდად ეწინააღმდეგება, ზოგი ნაკლებად და ზოგი კი ვერავითარ წინააღმდეგობას ვერ უწევს.

4) ზოგი ამერიკული ვაზის ჯიშის ლერწი კარგად და მალე იკეთებს ფესვებს, ზოგი კი ცუდად.

მეცნიერული კვლევა-ძიება იქამდისაც მივიდა, რომ ისიც გამოიკვლია, აქვს თუ არა რაიმე გავლენა დამყნილ/ალვინე ჯიშებს, ფილოქსერასთან ბრძოლის გამძლეობაზე, გამოიკვლია, რომ ევროპიული ჯიში „არამონი“ დამყნილ/საძირე „რიპარიაგრანდგლაბირზე“ ნახევრად უკარგავს ამ საძირეს ფილოქსერასთან საბრძოლველ უნარს. ამავე საძირეზე დამყნილი სალვინე ჯიში „კლერეტი“ და „კაბერნე“ კი მატებს ამ საძირეს ფილოქსერასთან საბრძოლველ უნარს. აქედან ნათლად ჩანს, რომ ნამყენი ვენახის გაშენება არც ისე ადვილი საქმე ყოფილა. თუ შემოდ ჩამოთვლილი პირობები ზუსტად არ იქნა დაცული, გაშენებულ ვენახზე გაწეული შრომა და ხარჯები ტყუილად დაიკარგება და შესაფერ ნაყოფს ვერ მოიტანს. დიდი სიფრთხილე და დაკვირვებაა საჭირო ვენახის გაშენების დროს, თორემ დაშვებული შეცდომის გასწორება თითქმის ყოვლად შეუძლებელი ხდება, რასაც დიდი ზარალი მოყვება ხოლმე.

საძირე ვაზი სამგვარია: 1) წმინდა ამერიკული, 2) ამერიკულ X ამერიკული და 3) ფრანგულ X ამერიკული.

წმინდა ამერიკული ისეთ ჯიშებს ეწოდება, რომლებიც იპოვეს ევროპიელებმა ველურ მდგომარეობაში ამერიკის სხვადასხვა ადგილებში, გადმოიტანეს ევროპაში და მოაშენეს. ეს არის: „რუბესტრისი“, „რიპარია“, „ბერლანდიერი“, „ცინირეა“, „სოლონისი“ და სხვა.

ამერიკულ X ამერიკული საძირე ჯიშები შექმნეს მეცნიერ მევენახეებმა სხვადასხვა ნამდვილ ამერიკულ ჯიშების ხე-

ლოვნურ გადაჯვარედინებით, რომელსაც „გიბრიდიზაცია“ ეწოდება. თითქმის ყველგან სოფლის მშრომელ გლეხებს გაუგონია „გიბრიდი“, გიბრიდი არის ორი სავე, მაგრამ სხვადასხვა ჯიშის შეუღლება. ხელოვნურად მათი განაყოფიერებით წარმოიშობა ახალი ჯიში, რომელსაც ორივე წარმომშობ ჯიშის თვისებები ექნება, მაგრამ ხშირად ნაყოფიერების და გამძლეობის თვისებები შეეცვლება. ამგვარად მეცნიერ მევენახეებმა გადააჯვარედინეს ნამდვილი ამერიკული ჯიშები „რუპესტრისი“ და „რიპარია“ და მათი თესლიდან მიიღეს ახალი ჯიში „რიპარია X რუპესტრისი“. შემდეგ შექმნეს ფრანგულ-ამერიკული გიბრიდები, ე. ი. შეაუღლეს საღვინე ევროპიული ჯიში ველურ ნამდვილ ამერიკულ ჯიშებთან, და მიიღეს ფრანგულ-ამერიკული ჯიშები—გიბრიდები, მაგალითად: „მასლა X ბერლანდიერი“, „არამან X რუპესტრისი“ და სხვა. ზოგი ფრანგულ-ამერიკული ჯიშები შესამჩნევად ისხამს ნაყოფს, და ერთ ღროს „ფრანგულა“—სსახელწოდებით დასავლეთ საქართველოში დიდ ხმარებაშიც იყო. ახლაც ბევრი ცდები არის ამაზე ევროპაში. მას შემდეგ სულ პირველად ჩვენში ამცნობდენ მხოლოდ ნამდვილ ამერიკულ ჯიშებზე. უფრო დიდ მოწონებაში და გავრცელებული იყო „რუპესტრისი“ და „რიპარია“. მძიმე აყალო და მშრალ მიწებისათვის ხმარობდენ „რუპესტრისი“. ფხვიერსა და სილნარ და ღრმა ნიადაგისათვის კი „რიპარია“ს, რასაც კარგი შედეგები არ მოყვა. შემდეგ გამოჩნდა ამერიკულ ამერიკულის და ფრან-

გულ ამერიკული გიბრიდების სხვადასხვა ნომრები-ჯიშები. ამ ჯიშებს ახლა უფარდებენ ამა თუ იმ თვისების ნიადაგს და ამ ქამად უფრო ნათლად არის გამოჩენილი თუ რომელ ნიადაგს რა საძირე უფრო ეგუება. გამოჩენილია, რომ ამერიკული საძირე ვაზისათვის ყველაზე უფრო სახიფათო კირნარი ნიადაგია. ასეთ ნიადაგზე შეცდომით შეუფერებელ საძირეზე გაშენებულ ვაზს უჩნდება სენი „ვაზის სიყვითლე“ (ხლოროზი). ვაზს ფოთლები და აგრეთვე მტევნები ყოველ წლობით უყვითლდება, სუსტდება და ხმება. კირნარ ნიადაგს კარგად ეგუება და უთვისდება საძირე „ბერლანდიერი“ და მისი გიბრიდები. სამაგიეროდ და სამწუხაროდ ამ საძირეზე მცნობის დროს საღვინე ჯიში ცუდად უხორცდება — ეთვისება, ნამყენის ნაკლები პროცენტი ხარობს და ამას გარდა თვით საძირე სუსტსა და პატარა ფესვებს იკეთებს.

ამას გარდა საერთოდ უნდა ვიცოდეთ, რომ ამ ბოლო ხანებში წმინდა ამერიკული ჯიშები განდევნილია ხმარებიდან. აღარც „რუპესტრისი“ და აღარც „რიპარია“ ხმარებაში არ არის; ხმარებაშია მხოლოდ რჩეული ჯიშები ამერიკულ ამერიკულის და ფრანგულ ამერიკულის გიბრიდებისა.

ამერიკულ ამერიკული გიბრიდები.

1) რიპარია X რუპესტრის 3309. ამ ორი ამერიკული ჯიშის გიბრიდს კარგი თვისებები აქვს. თითქმის ყოველგვარ ნიადაგს ეგუება, მხოლოდ ძალიან მაღლობსა და

გამოფიტულ ნიდაგს ვერ იტანს. სისველეს და კირნარ
ნიადაგს უფრო ეგუება ვიდრე სხვა ჯიშები. ნაყოფის მო-
სხმა ზომიერი აქვს და კარგადაც ამწიფებს. პირველ
წლებში ყვავილის ცვენა იცის, მაგრამ ეს ვაზის
გასხვლით შეიძლება შევასწოროთ. ფილოქსერას ძალიან
კარგად ეწინააღმდეგება. ეს ჯიში ამჟამად მევენახეობის
ყველა რაიონებშია გავრცელებული.

2) რიპარია X რუპესტრის 3306. ეს გიბრიდია ამ ორი
ამერიკული ჯიშის. ფილოქსერის არ ეშინია. ნამყენს შე-
დარებით ნაკლებ პროცენტს ახარებს. უყვარს ღრმად ნა-
სილავი ფხვიერი ნიადაგი და იტანს მძიმე ნიადაგსაც, თუ
ნიადაგი ფხვიერი და საკმაოდ სველია, კირნარ ნიადაგსაც
კარგად იტანს. ზრდა და ნაყოფის მოსხმა ზომიერი აქვს.

3) რიპარია X რუპესტრის 101 — 14. რიპარიას უფრო
წააგავს ვიდრე რუპესტრის. ფილოქსერას კარგად ეწინა-
აღმდეგება. ძალიან მწირ ნიადაგს ვერ ეგუება. ღრმა და
ფხვიერ ნიადაგზე კარგად ხარობს. კირნარ ნიადაგის ეში-
ნია. (არ ვარგა, თუ ნიადაგში 15—20% მეტი კირია).
მოსხმა ყოველწლიურად თანაბარი და კარგი იცის. უკანა-
სკნელ გამოცდების მიხედვით, კარგად დაფესვიანებულ
ძირს, გვალვა ველარას აკლებს.

4) ბერლანდიერი X რიპარია 420ა: ნამყენს ნაკლებად
ახარებს, ვიდრე ზემოდ ჩამოთვლილი ჯიშები. ხეირობს
კირნარ ნიადაგზეც. კარგად ეგუება მშრალ ნიადაგს.
ფესვებს ნიადაგში ღრმად უშვებს. პირველ წლებში ზრდა
სუსტი აქვს, რის გამო ხშირად სასუქს მოითხოვს ხოლმე.
ასეთივე ღირსებისაა ბერლანდიერი რიპარია 420ბ.

1) **შასლა** X **ბერლანდიერი 41 ბ** კარგი საძირე მონათესაობა აქვს თითქმის ყველა ევროპიულ ჯიშებთან. უძლებს კირნარევ ნიადაგს, თუ გინდ 40% ზე მეტი კირიც იყოს. ნაყოფს შესანიშნავად ამწიფებს და კარგი ღირსების ღვინოსაც იძლევა. მოსხმა და ზრდა ზომიერი იცის. ნამყენს ნიკლებად ახარებს. ფესვები ცოტათი სუსტი აქვს.

2) **არამან** X **რუპესტრის განზენ № 1.** შესანიშნავი საძირეა, თიხნარ ნიადაგისათვის, ფილოქსერას კარგად ეწინააღმდეგება. ნამყენს კარგად ახარებს. ძლიერი ზრდა აქვს. მოსხმა კარგი იცის, თუმცა ნაყოფის დამწიფებას ცოტათი აგვიანებს.

3) **მურვედრ** X **რუპესტრის 1202.** დიდი მონათესავეა ჩვენებული ჯიშების და კარგად იგუებს მათ. ერთად ერთი ჯიშია, რომელიც თითქმის ყოველგვარ ნიადაგზე ხარობს. ყველაზე უფრო კარგად ახარებს ნამყენს და საღვინე ჯიშს კარგად და მტკიცედ ეხორცება. ნაყოფს კარგად ამწიფებს და ღვინოც კარგი გამოდის. მოსხმა კარგი იცის. ფილოქსერას შედარებით ნაკლებად ეწინააღმდეგება, ვიდრე ზევით ჩამოთვლილი ჯიშები.

ზემოდ მოხსენებულის გამო უნდა აღვნიშნოთ, რომ ყველა სავენახე რაიონს ნიადაგის, ჰავისა და ადგილობრივ პირობების გამო აქვს თავისი საიდუმლოებანი, ამის გამო ახალ ვენახის გამშენებელმა უნდა იხელმძღვანელოს

და დაეყრდნოს არა მაინცდამაინც ზემომოხსენებულ საერთო დებულებებს, არამედ ყოველ ცალკე შემთხვევაში მან უნდა იხელმძღვანელოს ადგილობრივ მცენარეულ კვლევა-ძიებით, ე. ი. მიმართოს რჩევისათვის ადგილობრივ მევენახე აგრონომს და სათანადო საცდელ სადგურებს.

თავი II

რა არის მყნობა და რა პირობებია მისთვის საჭირო?

მყნობა მცენარის ხელოვნურად გამრავლების და გაუმჯობესების საშუალებაა. ერთი მცენარის ნაწილს, მაგ. კვირტს ან ტოტს გადავითანთ მეორე მცენარეზე-საძირზე, ან მის ნაწილზე ტოტზე. როგორც პირველის, ისე მეორის კრილობებს შევადრთებთ მკიდროდ და შევახვევთ. რამოდენიმე ხნის განმავლობაში ეს შეერთებული ნაწილები იკეთებს კორძებს. ეს კორძები იშით არის გამოწვეული, რომ აქ ჩნდება ახალი უჯრედები, რომლებიც ერთიმეორეს კარგად უერთდება.

ნაყოფიერ მყნობისათვის საჭიროა შემდეგი პირობები: ორივე მცენარე, როგორც საძირე, ისე დასამყნობი, კვირტი იქნება ის, თუ ტოტი, ერთი და იმავე ჯურის-ერთი მეორეს მონათესავე უნდა იყოს. საჭიროა თვით მყნობის პროცესს მიეჭკეს ჯეროვანი ყურადღება. ნამყენის

ჭრილობები მჭიდროდ და მკვიდრად უნდა იყოს ერთი მეორეზე მიდებულნი. როგორც ზევით გაკვირით ვსთქვით, ეს ადგილები სულ მალე, თუ რასაკვირველია, შესაფერ პირობებში იმყოფება, იკეთებს კორძებს (იხ. სურ. № 5ა.) აბურთულ, აკორძებულ ადგილზე ახალი უჯრედებია გაჩენილი და ამ ახალ უჯრედების საშუალებით ნამყენის ორთავე ჭრილობა ერთი მეორეს შეუერთდება, შეუხორცდება. რაც უფრო მალე უჩნდება ეს კორძები ნამყენს, მით უფრო კარგია. ამის გაჩენას კი ხელს უწყობს სითბო და ნიადაგის შესაფერი სინესტე. ეს უკანასკნელი აუცილებელ საჭიროებას წარმოადგენს, რადგან უამისოდ საძირე გამოშრება და წვენი საზრდო ნივთიერების მოძრაობა, რომელიც თანაც ხელს უწყობს ახალი უჯრედების გაჩენას, შეჩერდება. კარგია, როდესაც ნიადაგის სისველე 5-8% -დე არის, სითბო კი 25°-დე და მეტიც. ნიადაგის ზედმეტი სისველე და ნაკლები სითბო კარგად და დროზე შეხორცებას ხელს უშლის და ამგვარ პი-

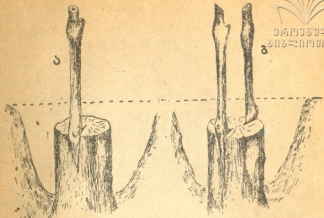

ნახ. 5.

რობებში ნამყენიც ობს იკიდებს და ლპება. ამისათვის
ფხვიერი, სილანარევი ნიადაგი, რომელიც ზედმეტ სი-
სველეს არ იკავებს და თან ადვილადაც და მადუნ-
ნამყენის გასახარებლად ძალიან კარგ ნიადაგად უნდა
ჩაითვალოს.

საზოგადოდ, როგორც მებაღეობაში, ისე მევენახეო-
ბაში ბევრი სხვადასხვაგვარი მყნობა არსებობს. ყველა მათი
ჩამოთვლა შორს წაგვიყვანს, ჩვენ მიერ დასახულ მიზანს
კი არც სჭირდება. ამიტომ განვიხილოთ მხოლოდ ორი
მათგანი, რომელსაც მევენახეობაში ხმარობენ ხოლმე. ეს
არის უბრალო ნახლეჩში მყნობა და ინგლისური მყნობა.
პირველ შემთხვევაში, ე. ი. ნახლეჩში ამყნობენ უკვე და-
ფესვიანებულ რამოდენიმე წლის საძირეზე, იმავე წესით,
როგორც ჩვენში ვაშლს, მსხალს, ბალს და სხვა ხეხილს
ამყნობენ ხოლმე (იხ. სურ. № 6). ნახლეჩში ამყნობენ
აგრეთვე მაშინ, როდესაც ერთი რომელიმე ჯიშის შეცვლა
უნდათ მეორეთი. მაგალითად, რომელიმე კუთხეში არ
ივარგა ჯიშმა რქაწითელმა და გვინდა შეეცვალოთ ჯიში
საფერავით, ან, მაგალითად, ცოლიკოურით, ნამყენ ადგილს
ზევით ვჭრით რქაწითელს და საძირეს ვხლეჩავთ შუაზე
ან ნახევრად ნახლეჩში ვამყნობთ საჭირო ჯიშს, საფე-
რავს თუ ცოლიკოურს.

ინგლისური წესით (ამ წესს კოპულიროვკას უწოდებ-
ენ) მყნობა კი სხვაგვარია. აქ როგორც საძირე, ე. ი. ის,
რაზედაც ვამყნით და ისიც, რასაც ზევიდან ვამყნით სა-
ღვინე ვაზები, ერთი სისხოს უნდა იყოს (იხ. სურ. № 7 და 8).

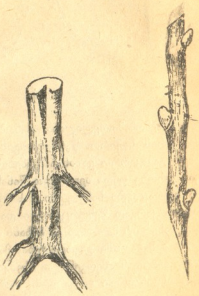
ნახ. 6.

გარდა ზემოჩამოთვლილისა მცნობისათვის კიდევ სხვა რამეც არის საჭირო. წარმოვიდგინოთ, რომ ჩვენ განვიზრახეთ გავაკეთოთ ვაზის ნამყენების სანერგე. ამისათვის თავის დროზე უნდა შევუდგეთ წინასწარ მუშაობას. მთავარი ყურადღება სანერგეში მას უნდა მივაქციოთ, რომ მივიღოთ კარგად შეხორცებული და სალი ნამყენები. როდესაც სანერგეს მხოლოდ ის მიზანი აქვს, რომ გვინდა ნამყენი ვაზის ხალხში გავრცელება, მაშინ ჩვენ წინდაწინვე უნდა გვქონდეს შედგენილი მუშაობის გეგმა. გეგმაში გათვალისწინებული უნდა იყოს, რამდენი ნამყენის გაყიდ-

ვის საშუალება გვაქვს, რა და/რა
 ჯიშებს აქვს იმ კუთხეებში
 მეტი მოთხოვნილება და როგორ
 საძირე ვაზია საჭირო ამათუმი
 რაიონისთვის. ერთი სიტყვით,
 ყველაფერი ზუსტად უნდა იყოს
 აწონილ-დაწონილი, რომ მყიდვე-
 ლი შეცდომაში არ შევიყვანოთ და

ნახ. 7.

ნახ. 8.

კუთხეზე და აგრეთვე წელიწადზე. ზოგი წელიწადი თბი-
ლია, გაზაფხული ადრე დგება და ბუნებაც ადრე იღვი-
ძებს, მაშასადამე, მცნობის დროც ადრე იწყება. საზოგადო
დოდ, დასავლეთ საქართველოში ბუნება 15 — 20 დღით
უფრო ადრე იღვიძებს, ვიდრე აღმოსავლეთში. გარდა
ამისა სანერგესათვის ამორჩეულ ნიადაგის თვისებასაც
აქვს მნიშვნელობა. თუ ნიადაგი მშრალია (სილა-ნარევი)
და ადვილად თბება, იქ შეიძლება კაცმა უფრო ადრე
დარგოს ნამყენი, ვიდრე, შედარებით, უფრო სველსა და
ცივ ნიადაგში, რადგან ამ უკანასკნელში, სანამ ნამყენი
ერთი მეორეს სავსებით შეეხორცებოდეს და საძირე
ახალ ფესვებს გამოიღებდეს, ნიადაგის სისველე ალპობს მას.

ამ რიგად, როდესაც მცნობის დრო შერჩეულია, ვი-
წყებთ წინასწარ მუშაობას-ლერწების დამზადებას. ვიღებთ
მათ სილიდან და ვრეცხავთ, ან ჩვრით ვაცლით სი-
ლას, რადგანაც სილიანი და დასვრილი ლერწები მცნო-
ბის დროს ძალიან უშლის ხელს მუშას. დაწმენდილი ამე-
რიკული საძირე ლერწები იჭრება მაკრატლით ოთხი-
დან — 10 გოჯის სიგრძემდე (იხ. სურ. № 9). საძირის
სიგრძე დამოკიდებულია იმაზე, თუ რაგვარ ნიადაგისა-
თვის არის დანიშნული ჩვენი ნამყენი. საზოგადოდ, უნდა
ვიცოდეთ ერთი გარემოება. რამდენადაც ნიადაგი მშრა-
ლია და კუთხე, სადაც ვაზია გაშენებული, თბილი, მით
უფრო გრძელი საძირეა საჭირო და, პირიქით, ნესტიან
ნიადაგისათვის — მოკლე. საძირეს ვაცლით საერთოდ ყველა
კვირტს და ქვეითა ნაწილს ძირისკენ ვჭრით კვირტის

ნახ. 9.

ნახ. 10.

ახლოს. (იხ. სურ. № 5 a). ეს იმიტომ, რომ, როგორც საზოგადოდ ყველა მცენარის უცხო ვაზსაც კვირტთან აქვს შეგროვების საზრდო ნივთიერება. იქ არის, ასე ვსთქვათ, საზრდო ნივთიერებათა სათაღარიგო საწყობი და ამიტომაც, რაც უფრო ახლოს არის ამ სათაღარიგო საწყობთან ლერწვი გადაჭრილი, მით უკეთესია, რადგან ის ხელს შეუწყობს ფესვების ადრე გაჩენას და გაზრდასაც. ამავე დროს შევუდგებით დასამყნობ ლერწვების გამზადებას, რისთვისაც ასე უნდა მოვიქცეთ: გაწმენდილი ლერწვი იჭრება იმდენ ნაწილად, რამდენიც მასზე კარგი კვირტია. არ ვარგა ლერწვის წვერების კვირტები. კვირტებს ისეთ ზომაზე ვსჭრით, რომ მას ზევით დარჩეს $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ გოჯი ლერწვისა (იხ. სურ. № 10). ასეთ კვირტებს ადვილად დაიკავენს მოიმარჯვენებს მყნობელი მუშა ხელში და ნამყენიც შემდეგში მალე არ გამოშრება. მუშაობის გასაადვილებლად ყოველთვის

უნდა ვცდილობდეთ მუშებს შორის სამუშაო ისე გავანაწილოთ, რომ მათი მუშაობა, რაც შეიძლება, ნაყოფიერი იყოს. მაგალითად: ერთი მუშა მაკრატლით მხოლოდ ვაჭარებთან ზომბაზე დასჭრის ამერიკულ ვაზს, მეორე კი მჭრელი ღმერთით აცლის კვირტებს, მაკრატლით კვირტთან ახლოს გადაჭრილ ლერწს თავს წაუსწორებს და კონებად აწყობს. მესამე ამზადებს დასამყნობ კვირტებს, მეოთხე — უმთავრესი სპეციალისტი. მუშა, რომელიც ამ საქმეში უკვე გამოწაფულია, ამყნობს და დამყნილ ვაზს იქვე აწყობს, მეხუთე კი (ქალი ან ბავშვი) ნამყენს ახვევს. ამგვარად მოწყობილ და განაწილებულ მუშაობას მუდამ მეტი ნაყოფიერება აქვს, რადგან თვითიველი მუშა ერთგვარ მუშაობაზე უფრო ადვილად და მალე იწაფება და ხელს აჩვევს მას.

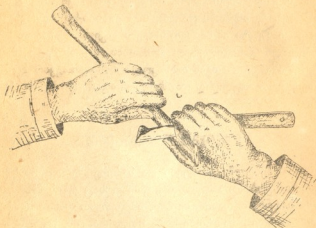
მუშაობა და სანერბე

გამზადებული კვირტები და საძირე ამერიკული ლერწები დაწყობილია მაგიდაზე, რომელსაც უზის მყნობელი მუშა სამყნობი დანით ხელში. საუკეთესო დანა ამ საქმისთვის „კუნდე-ს სამყნობი დანა ითვლება. (იხ. სურ. № 11). დანა ძალიან მჭრელი უნდა იყოს. ერთი გვერდით მყნობელ მუშას უწყევია სამყნობად დამზადებული ამერიკული ლერწები, მეორით — კვირტები. მუშა იღებს ლერწს მარცხენა ხელში და სამი თითით ან ისე, როგორც ნაჩვენებია სურ. № 12 — ბ-ზე, მაგრა დაიჭერს. მარჯვენა ხელით,

როგორც ვსთქვით, კარგად ალესილი დანით ირეზებ
 სკრის ლერწს ერთი მოსმით (იხ. სურ. № 7). ირეზების
 ზიზღიძიძე

ნახ. 11

ნახ. 12.

ზონათალის სიგრძე 2 — 2¹/₂ მეტი არ უნდა იყოს, ვიდრე
 ლერწის სისხოა. საძირეს და სამყნობ ლერწებს ერთი მოს-
 მით უნდა მოჭრა და შემდეგ არაოდეს არ უნდა შეაკეთოს

მუშამ დანის მეორე და მესამეჯერ მოს-
 მით, რადგან მონათალი უსათუოდ და-
 ჰკარგავს სისწორეს, რაც ნამყენის შე-
 ზრდას ხელს შეუშლის. ორივე მონათა-
 ლი ცოტაოდნად შიგნით ჩაზნექილი უნ-
 და იყოს, რაც ხელს უწყობს ორივე ნა-
 წილის ერთი მეორეზე კარგად დაყრდ-
 ნობას და ჩასმას. როგორც კვირტიანი
 ლერწი, ისე ამერიკული ვაზი უსათუოდ
 ერთი სისხოსი უნდა იყოს და მონათა-
 ლიც — ერთ სიგრძისა (იხ. სურ. № 7).
 კვირტის ამერიკულ ვაზზე მჭიდროდ და-
 საყრდნობად ერთი მეორეზე მიდებული
 მონათალი ადგილები, რომ ერთმანეთს
 ადვილად არ მოშორდეს, საჭიროა გულს
 ზევით შათი ჩაჭრა და ენების გაკეთება
 (იხ. სურ. № 13); ენით კვირტიან ვაზს
 ჩამოვაცმევთ საძირეზე და ნამყენის
 ორივე ნაწილს ერთიმეორეში მჭიდ-
 როდ ჩავსვამთ. ამრიგად გაკეთებულ
 ნამყენის ორივე ნაწილი ისე კარგად
 უნდა ეკვრებოდეს ერთი მეორეს, რომ
 შიგ სინათლე არ უნდა გადიოდეს. ნამ-
 ყენი შესახვევად გადაეცემა უფრო უბრა-
 ლო მუშებს — ქალებს ან მოზრდილ ბავ-
 შებს. ეს იმას კი არ ნიშნავს, რომ შეხვევა

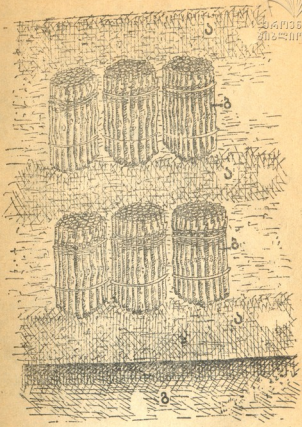

ნახ. 13.

სრულიად უბრალო საქმე იყოს, პირიქით, კარგად გა-
კეთებულ ნამყენს უხეირო შემხვევი სრულიად გააფუჭებს.
ბევრ სხვადასხვა მასალას ხმარობენ ნამყენის შესა-
ხვევად, მაგრამ ყველაზე უფრო კარგია ერთნაირი
ქილის გვარი მასალა, რომელსაც „რაფია“ს უწოდებ-
ენ. რაფია მადგასკარის* პალმის ხის კანია. რაფია მაგრა
ეხვევა ნამყენს და კარგადაც ინახავს მას სანერგეში. რა-
ფიას ასე შემოახვევენ ნამყენს: მხვეველი მუშა მარცხენა ხე-
ლით დაიქვრს ნამყენს, ხოლო მარჯვენათი იმ ადგილას, სა-
დაც ნამყენის ორივე მონათალი ადგილი იწყება, ერთიმეო-
რესთან ახლოს რაფიას ორჯერ მაგრა შემოახვევს. შემდეგ
რაფია ერთიმეორეზე ცოტათი დაშორებული იქნება და
ბოლოს კი, სადაც ნამყენის კრილობა თავდება, იქაც
ორჯერ ან სამჯერ მაგრად დაახვევს და მარყუჭად გა-
მოსკვნის. შეხვეულ ნამყენებს კონებად ჰკრავენ (25—30 ცა-
ლი თითო კონაში) და აწყობენ ოდნავ ნესტიან სილაში.
სათბურებში გამოსაყვან ნამყენებს შეხვევა ასე უნდა:
ნამყენს ცერად უნდა დაწყობა, რადგან ამგვარად დაწყ-
ობილ ნამყენში წვენი ადვილად იწყებს მოძრაობას, რაც
ძალიან უწყობს ხელს ნამყენის შეხორცებას და შეზრდას.
ნამყენებს ყოველი მხრიდან სილა უნდა ჰქონდეს შემო-
ყრილი. ნამყენებს სილაში სარდაფებში ინახავენ, სადაც
ჰაერი წმინდა უნდა იყოს. ჯერ სწორად დაყრიან 3—4 გო-
ჯის სიმაღლეზე სილას, შემდეგ დააწყობენ ნამყენებს
ალმაცერად, როგორც ნაჩვენებია სურ. № 14-ზე** და შემ-
დეგ სილითვე ამოავსებენ კონებსა და ნამყენებს შუა ცა-
რიელ ადგილებს. ანრიგად დაწყობილ ნამყენს თავზე

*) მადგასკარი კუნძულია აფრიკაში.

**) ანბანი ა — ნაჩვენებია სილა, ბ — შეკონილი ცერად დაწყობილი ნამყენები, გ — იატაკი სარდაფში.

ნახ. 14.

დააყრიან 3-4 გოჯ სილას და ზევით შემდეგ რიგ ნამყენს დააწყობენ. ზევიდან კი 4-5 გოჯა სილას დააყრიან. ძალიან სველი სილა ნამყენს დააობებს და დაალობს, რაფიასაც უდროოდ შემოალობს და ხელს შეუშლის ნამყენის შეხორცებას. ძალიან მშრალი სილა-კი, პირიქით, ნამყენიდან იზიდავს სისველეს, რითაც აშრობს მას. საზოგადოდ, სილას 5-7% სისველე უნდა ჰქონდეს. გარდა ამისა სხვილი და ხორბში სილა უფრო კარგად ინახავს ნამყენს, ვიდრე წმინდა. ნამყენები ოდნავ თბილ სარდაფში უნდა შევინახოთ, რადგან სიცივე მათ სწყენს და ალობს. სილაში ასე დაწყობილი ნამყენები სარდაფში რჩება რამოდენიმე ხანს (15 — 20 დღემდე). სარდაფის უქონლობის გამო შეიძლება ვიხმაროთ სხვა რამე შენობებშიც, მხოლოდ შენობაში ძალიან არ უნდა გამოშრეს სილა. წინააღმდეგ შემთხვევაში სილა ნამყენებს გამოაშრობს და გაახშობს. თუ სილა ძალიან გამოშრა, მაშინ მას თავზე ცოტაოდენ წყალს მოვასხამთ ამგვარად დაწყობილი ნამყენების გაჩერება ძალიან დიდ ხანს არ შეიძლება.

სანერგესათვის ადგილის ამორჩევა და დაშუშავება.

ვაზი ფესვებს კარგად იკეთებს ფხვიერსა და ნასილავ ნიადაგში. ფესვების განვითარებისათვის საჭიროა ჰაერს საკმაოდ ჰქონდეს გავლენა იმ ადგილზე, საიდანაც ეს ფესვები უნდა გამოვიდეს. თუ ნიადაგი დაშუშავებულია და ჰაერს არ შეუძლია იქონიოს მის სიღრმეზე გავლენა, ფესვები არ იზრდება და ნამყენს ფესვების მაგივრად სიღამპლე უჩნდება. ამიტომაც არის, რომ ვაზის სანერგესათვის ადგილს ძალიან გულდასმით ვარჩევთ და ნიადაგსაც კარგად და-

ვამუშავებთ. სანერგესათვის არ ვარგა თიხნარი და ძალზე
მძიმე, მაგარი მიწა. მიწას გადაბრუნება — გადაბარვე
უნდა 12 გოჯის სიღრმეზე. გადაბარვის დროს მიწა ^{მეწაფე} ^{სტეფი}
ერდება და მისი მაგარი ნაწილები ჰაერისა და წვიმის
ზეგავლენით იშლება. სანერგესათვის სჯობია სწორი ად-
გილი იყოს. მზე მას დილიდან სალამომდე უნდა დაჰყუ-
რებდეს. მიწას გადაბრუნება შემოდგომაზე უნდა და არა
გაზაფხულზე, როგორც ამას ზოგან შერებიან. გაზაფხულ-
ზე გადაბრუნებული მიწა სანერგესათვის არაოდეს არ
გამოდგება და აი რატომ: მიწის გადაბრუნებით, ღრმად
გადაბარვით, ჩვენ გვინდა გავაფხვიეროთ ნიადაგი 12 გო-
ჯის სიღრმეზე. ეს სიღრმე ნამყენს აუცილებლად სჭირ-
დება. 12 გოჯის სიღრმეზე ჩვენში არაოდეს არ არის
ნიადაგი ერთგვარი. ნიადაგის ზედა პირი 6 — 8 გოჯამდე
ნოყიერია, ამას ქვევით კი ის მაგარია, დაუმუშავებელი
და ამასთან ნოყიერებას მოკლებული. მასში მყოფი ნივთიე-
რებანი, ასე ვსთქვათ, შეკრულია და წარმოადგენენ უფრო
რთულ ნივთიერებას, ვიდრე ნიადაგის ზედა ნაწილში —
პირზე. ზევით კი ეს ნივთიერებანი წარმოადგენენ მარ-
ტივს, უბრალო ელემენტებად დანაწილებულ ნივთიერებას.
ეს იმიტომ, რომ ნიადაგის ქვეითა ნაწილზე ჰაერი და
წვიმა იმდენად ვერ მოქმედობს, როგორც ზედა პირზე.
ჰაერის და წვიმის ზეგავლენით ნიადაგში მყოფი რთული
ნივთიერება იშლება, მარტივდება. მცენარე კი თავის
ფესვებით სარგებლობს მხოლოდ და მხოლოდ ამგვარი მარ-
ტივი ნივთიერებით. ნიადაგის გადაბრუნების დროს მისი

ქვეითა ნაწილი ზევით ექცევა და ზევითა კი ქვეით. ზამთრის
წვიმისა და თოვლის და აგრეთვე ჰაერის ზეგავლენით ზევით
მოქცეული ნიადაგი ფხვიერდება, რბილდება და მასში
მყოფი რთული ნივთიერებანი ქანგმბადის წყალობით იქან-
გება, იშლება. ამას გარდა ახლად გადაბრუნებული მიწა
ყოველთვის ფხვიერია, ცოტა ხანს შემდეგ წვიმისა და
დროთა ვითარების გამო მიწა დაეარდება, დაიწვეს და,
როდესაც ის თავის კალაპოტში ჩადგება, შიგ ჩარგული
ნამყენი თავამოყოფილი დარჩება. ეს გარემოება კი, ექვს
გარეშეა, მის წესიერად გახარებას შეაფერხებს. შემოდ-
გომაზე გადაბრუნებული მიწა ზამთრის განმავლობაში
უკვე მოასწრებს თავის დონეზე დადგომას და ნამყენის
დარგვის შემდეგ მეტს აღარ დაიწვეს, არ დაეარდება.
ყველა ზემო მოყვანილ მოსაზრების გამო უსათუოდ სა-
ჭიროა, რომ მიწა შემოდგომაზე დამუშავდეს. მიწის გა-
დაბრუნება ჩვენში თითქმის ყველამ იცის. მოკლედ კი
ეს ასე შეიძლება განვმარტოთ. უკვე ამორჩეული ადგილის
გადაბრუნებას რომელიმე ერთი მხრიდან ვიწყებთ. პირვე-
ლად უნდა გავიყვანოთ ორი პარალელური ხაზი, ერთი
მეორისაგან $1\frac{1}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ არშინზე დაშორებული. ამ ხაზებს
შუა გავიყვანთ 12 გოჯის სიღრმე თხრილს. მიწას ცყრით
იმ მხარეზე, სადაც სანერგეს საზღვარია. შემდეგ ხელახლა
გაიზომება $1\frac{1}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ არშინის სიფართე მანძილი. გავი-
ყვანთ მეორე 12 გოჯის სიღრმე თხრილს და აქედან ამო-
ყრილ მიწას პირველ თხრილში ისე ჩავყრით, რომ ნია-
დაგის ზევითა პირი თხრილში ქვეშ მოექცეს, ქვეითა

კი ზევით. მეორე თბრილის მიწა, რასაკვირველია, სიუ-
ლიად საკმარისია პირველი თბრილის ამოსავსებად, რად-
გან სიფართო და სიღრმე ორივე შემთხვევაში ერთნაირია
იგივე გვექონდა აღებული. რადგან გადაბარვის დროს მიწა
ფხვიერდება, მეორე თბრილში ჩაყრილი მიწა უფრო მალ-
ლა დადგება, ვიდრე ნიადაგის პირი იყო გადაბრუნებამდე.
შემდეგ გავიყვანთ მესამე თბრილს, მეოთხეს... და ამგვარად
დავამუშავებთ სანერგეს მთელ ადგილს. უკანასკნელ თბრილს
ავავსებთ პირველი თბრილიდან ამონაყარი მიწით, რასაც
ხელით უნდა გადატანა. მიწის გადაბრუნების დროს ამოვ-
კრეთ მცენარეების ძირებს, კორძებს და ქვებს. სანერგეს
გარშემო შემოგავლებთ ღრმა ერთ არშინიან თავლია
თბრილებს და რომელიმე მხრით მივსცემთ დასაწრეტ მილს
ან თბრილს. მათი საშუალებით ნიადაგი კარგად დაიწრი-
ტება და საკმაოდ გამოშრება. შემოდგომაზე დამუშავე-
ბული ადგილი გაზაფხულამდე რჩება. გაზაფხულზე მას
თოხით გავთოხნით, თუ მიწის დიდი ბელტებია დარჩე-
ნილი, დავაფხვიერებთ და შემდეგ ფოცხით მიწას გავას-
წორებთ. შესაძლებელია მას ერთი ბარის პირზე გადაბარ-
ვაც კი დასჭირდეს, რის შემდეგაც გავთოხნით და ფოც-
ხით გავასწორებთ.

ნამყენის დარგვა. როგორც ზემოთ ვსთქვით ნამყენის
დარგვა სანერგეში მარტის შუა რიცხვიდან აპრილის დამ-
ლევამდე შეიძლება. ეს იმაზეა დამოკიდებული, თუ რამ-
დენად თბილი და ნაადრევია გაზაფხული, რამდენად
თბილია საზოგადოდ ის კუთხე, სადაც ჩვენ მუშაობა გვი-

ხდება და აგრეთვე როგორ ნიადაგთანა გვაქვს საჭი-
რამდენად მშრალი და ფხვიერია მიწა, იმდენად ადვილად
და ადრეც თბება ის. ასეთ ადგილებში აპრილისა და
მაისის სიციხეები ნიადაგს ადრე გამოაშრობს და ნამყენ-
საც ადვილად გაახშობს. პირიქით, ძალზე სველი და
ნოტიო ნიადაგი ადვილად არ თბება და ადრე დარგული
ნამყენი, სანამ ფესვებს გაიკეთებდეს და ერთი მეორეს
შეეზრდებოდეს, დაგვიღებება. მაშასადამე, ნამყენი უფრო
გვიან ირგვება, როდესაც გაზაფხული დაგვიანებულია,
ე. ი. ცივი და წვიმიანია, ან ნიადაგი სველი და ცივია.
ამრიგად, როცა მივიღებთ მხედველობაში ყველა ამ გა-
რემობას, ამინდს დროს შევუბრუნებთ და შევუდგებით ნამ-
ყენის სანერგეში გადატანას და მის დარგვას, გაგვყავს
სანერგეში სწორი ხაზები, $1-1\frac{1}{4}$ არშინით ერთი მეო-
რისაგან დაშორებული. ხაზები გაგვყავს აღმოსავლეთი-
დან დასავლეთისაკენ. ვიღებთ ფრთხილად ნამყენს სილი-
დან, ვაწყობთ კალათებში და გადახურული მიგვაქვს
სანერგეში. ნამყენს ვასობთ მიწაში 2 ან 3 გოჯით
დაცილებით ერთი მეორისაგან. ნამყენის ჩასარგავად
არსებობს ერთგვარი ორკაპი რკინის სარგავი, ამ სარგა-
ვის კბილებში ვათავსებთ ნამყენის ქვედა ნაწილს და ვა-
სობთ მიწაში. ამ ორკაპი რკინის სარგავის გაკეთება
ყველა სოფლის მკედელს შეუძლია. ნამყენებს რგავენ აგ-
რეთვე წინდაწინვე ამისათვის გაყვანილ თხრილებში.
კარგსა და ფხვიერ ნიადაგში თხრილების გაყვანა ზედ-
მეტე ხარჯია, რადგან აქ შემონახვების ხელსაწყოთი

ნამყენის დარგვა ძალიან ადვილია. გადატან ~~გადმოტან~~
ნის და აგრეთვე დარგვის დროს ნამყენებს ძალიანი
სიფრთხილით უნდა მოვეპყროთ, რადგან, თუ ~~დაზიანდით~~
ადგილი ოდნავ შეინძრა, ახლად შეხორცებული ადგილი
ერთი მეორეს დაშორდება და ნამყენი გაფუჭდება. დამყ-
ნილი ადგილი მიწის პირზე ცოტათი უნდა ავაცილოთ.
წინააღმდეგ შემთხვევაში შესაძლებელია ნამყენი მიწაში
ჩაღებეს. ღრმად დარგული ნამყენი ფესვებს ცუდად იკე-
თებს და ამასთან ზაფხულში ძნელი მოსავლელიც არის.
რა წამს ერთი მუშა ნამყენს დარგავს, მეორე, რომელიც
თოხით ხელში მოჰყვება მას უკან, ნამყენს თავზე აყრის
მიწას. მიწა ნამყენს 3 გოჯის სიმაღლეზე ეყრება თავზე.
ეს მიწა ძალიან ფხვიერი უნდა იყოს და თანაც ცოტა-
თი ნამიანი. ამგვარად ნამყენის თავზე კეთდება მიწის
გრძელი **თავწოწოლა** ბეგოები. თოხიან მუშას უკან
მოსდევს შემდეგი მუშა და ხელით ასწორებს ამ ბეგოებს
და ფრთხილად ისე შემოატკებნის ნამყენს თავზე მიწას,
რომ ის კარგად და თანატოლად ჰფარავდეს მას ყოველი
მხრიდან.

სანერგეში მუშაობა ზაფხულის განმავლობაში.
სანამ ნამყენი ყლორტებს ამოიყრიდეს და ფესვებს გაი-
კეთებდეს, კარგა ხანი გაივლის. მანამდე სანერგეში ბევრი
ბალახი გაჩნდება, რომელიც, თუ დროზე არ გავთოხნეთ
და სანერგეს არ მოვაშორეთ, ნამყენს დაჩრდილავს და
წაახდენს. მაშასადამე, ნამყენის დარგვის შემდეგ პირვე-
ლად მთელი სანერგე ბალახებიდან უნდა გაიწმინდოს.

თუ ხანგრძლივი გვალვა დადგა, მაშინ მიწის ზედა პირი, მეტადრე ის ბეგობები, რომელნიც ნამყენებს ჰფარავენ, მალე გამოხმება; ამისათვის გვალვიან წლებში და მშრალ ადგილებში, დროგამოშვებით სანერგე უნდა მოიწყოს. მორწყვა მხოლოდ მაშინ არის საჭირო, როდესაც მიწის ზედა პირი ძალიან გამოშრება, რადგან წინააღმდეგ შემთხვევაში, ძალზე გამომშრალი და გაცხელებული მიწა გაახმობს ნამყენის ახლად შეხორცებულ ადგილებს. სანერგეს უნდა მორწყვა მხოლოდ ზომიერი, ხანგრძლივი სინესტეცენებას მოუტანს.

გახარებული და შეხორცებული ნამყენი ყლორტებს გამოიღებს, რაც დახლოვებით მაისის დამლევს მიწიდან თავს ამოჰყოფს. გამოიღებს თუ არა ეს ახალი ყლორტები ორ-სამ ფოთოლს, მათ მაშინვე ბორდოს სითხით უნდა წამლობა.¹⁾ (ბორდოს სითხეს 1-2% ვხმარობთ.) ამგვარი წამლობა მიწიდან ახლად ამოყრილ ყლორტებს თითქმის ყოველ 10 დღეში დასჭირდება. არამცდარამც არ უნდა ვუცადოთ რაიმე სენის გაჩენას. საზოგადოდ—უნდა ვიცოდეთ, რომ წამალი მხოლოდ სენის გაჩენას აფერხებს მცენარეზე, ხოლო, თუ რომელიმე სენმა ფოთოლი ან ვაზის ახალი ყლორტი უკვე დააზიანა, შემდეგ წამალი მცენარის დაზიანებულ და დაავადებულ ნაწილებს ვერ გამოაბრუნებს: როდესაც ნამყენის ამონაყარი ყლორტი 4-5 გოჯის სიგ-

¹⁾ გარდა ბორდოს სითხისა ყოველ 15 დღეში ნამყენების ახალი ყლორტები გოგირდით უნდა მოიწამლოს.

რძე გაიზრდება, ნამყენის თავზე შემოყრილი მიწის ბე-
გოებს ვაცლით და კარგად ვსინჯავთ იმ ადგილის, რო-
მელიც ამ ბეგოებით იყო დაფარული. ხშირად დამყენი
ადგილთან და ზევითაც ჩვენებური თუ ევროპული ვაზი
იღებს ფესვებს, რასაც მჭრელი დანით ძირში მივაჭრით.
თუ ფესვები ნამყენს დროზე არ შემოვაცალეთ, ისინი
მალე და მძლავრად გაიზრდებიან და ხელს შეუშლიან
ქვევით ამერიკულ ვაზზე გამოსულ ფესვების წესიერად
განვითარებასა და ზრდას. ამას გარდა ეს ფესვები
აფერხებენ ნამყენის შეზრდას, შეხორცებას, რის გამოც
ნამყენიც სუსტი გამოდის. დავჭრით თუ არა ნამყენებს
ფესვებს, მაშინვე ხელახლა უნდა შემოვაცაოთ მიწა, რად-
გან მიწაში მყოფი ლერწმის ადგილები ნორჩია და მას მზე
ადვილად სწევავს. მიწას იმ ზომამდე ვაყრით ნამყენს, რა
ზომამდეც მას წინეთ ჰქონდა შემოყრილი. ამასთან ერთად
ნამყენის ყლორტებს 4-5 გოჯის სიმაღლეზე წავაჭრით და-
ნით. ამით საზრდო ნივთიერებანი ზედმეტ ყლორტების გა-
საზრდელად არ იხარჯება და ნამყენის კარგად შეხორცებას
და შეზრდას ხელს უწყობს. ასეთივე მუშაობა უნდა გამეორ-
დეს კიდევ ერთხელ აგვისტოს დამლევამდე, რადგან ნამ-
ყენი ზევით ხელახლა გაიკეთებს ფესვებს. აგვისტოში
ფესვების დაჭრის შემდეგ ნამყენებს მიწის შემოყრა აღარ
დასჭირდება, რადგან ამ დროისათვის ამონაყარი ყლორ-
ტის კანი კარგად არის გამავრცელებული. ამას გარდა აგვი-
სტოს შემდეგ მზეც ვერ არის ისეთი მხურვალე, როგორც

ზაფხულში და ამ ყლორტებსაც ვეღარ დასწვავს. პირობით
ამის შემდეგ მზე ძალიან სჭირია ვაზის დამყნის ადგილს
და მის ნორჩ ადგილებს რადგანაც ის მას ამფგთვებს
ფესვების შემოჭრა ღრუბლიან დარებში სჯობია. აგვი-
სტოში გადასინჯვის დროს გაუხარებელ გამხმარ ნამყენებს
ხელით ამოვიღებთ, რადგან შემდეგ მათი გახარების იმე-
დი აღარ არის.

ხანძრგდან ნამყენების ამოღება, გადარჩევა და მათი შენახვა.

შემოდგომაზე ვაზი ზრდას ათავებს. ფოთლები მას
უყვითლდება და სცვივა. ფოთლების დაყვითლება და დაც-
ვენა იმის მაჩვენებელია, რომ ნამყენმა ვაზმა წლიური
ზრდა დაამთავრა და მისი ამოთხრის დრო დადგა. ამ
საქმისთვის საჭიროა ორი მუშა. ჯერ პწკარების სიგრძეზე
მის გვერდით გაგვყავს ერთი ბარის პირის სიფართე
თხრილი. თხრილის სიღრმე ცოტათი უნდა აღემატებო-
დეს ამერიკულ ვაზზე გამოსულ ფესვების სიგრძეს. (ე. ი.
დაახლოებით 6-7 გოჯის სიღრმე). როცა თხრილი მზად
არის, პწკარის მეორე მხრიდან პირდაპირ ვასობთ ბარს,
შემდეგ უკარ გადავწევთ მას, რითაც მიწასა და ნამყენის
ფესვებს შევარყევთ. მეორე მუშა ამ დროს ნამყენს წვერში
ხელს წაავლებს და მას თავისკენ სწევს. ამ რიგად ნამ-
ყენი უვნებლად და ადვილად ამოითხრება მიწიდან. ამ-

გვარად ნამყენის ამოთხრის დროს ნიადაგი თითქმის საცხერ-
ბით გადაიბარება, რაც შემდეგი გაზაფხულისთვის ^{საღ} ნანერგეს
ნერგეს დამუშავება გაადვილდება. ამოთხრილ ^{საღ} ნამყენს
კარგი ფესვები უნდა ჰქონდეს, ამასთან მას უნდა ჰქონდეს
ერთი ამონაყარი რამდენიმე კარგი კვირტიო. ნამყენს გადა-
თვალეირება უნდა. გასაყიდად, ან სამუდამო ადგილზე
დასარგავად ვარგა ისეთი ნამყენები, რომელთაც ფესვები
კარგი აქვს, დამყნილი ადგილი (ქრილობა) ირგვლივ ისე
მაგრად და კარგად აქვს შეზრდილი და შეხორცებული,
რომ გადაწეე-გადმოწევიტ ნამყენი პირს არ აღებს და
არც იმ ადგილას ტყდება. ამას გარდა ამონაყარ ყლორტს
კარგად განვითარებული კვირტები უნდა ჰქონდეს. სანერ-
გედან ამონათხარ ნამყენებს გადათვალეირებულს და
გადარჩეულს გასხვლა უნდა. ფესვებს 1/3 ზე ვამოკლებთ
მაკრატლით, ან მახვილი დანით, ლერწს კი ორ კვირტზე
ვსკრით, გადარჩეული ნამყენები უნდა შევკრათ კონე-
ბად და შევინახოთ სილაში ისე, როგორც ამერიკულს
თუ ჩვენებურ ლერწებს ვინახავთ, რის შესახებაც ზევით
თავის ადგილას გვქონდა ბაასი. რასაკვირველია, რო-
გორც სანერგეში, ისე სანერგედან ამოღებულ ნამყენების
ყველა ჯიშს თავ-თავისი სახელები აწერია. ეს გარემოება
შემდეგში არც სანერგეს პატრონს, არც მყიდველს შეც-
დომაში არ შეიყვანს და ჯიშებს ერთი მეორეში არ შე-
ურევს. სილაში ნამყენები ინახება დარგვამდე.

ზევით ჩვენ ავწერეთ ნამყენების გახარება სათბურში, ჩვეულებრივი წესით, ე. ი. ნამყენს ან მაშინვე ვრგავთ სათბურში, ან შესახორცებლად დროებით ვინახავთ გრილ სარდაფში, სილაში ჩაწყობილს, რის შემდეგ ვრგავთ დანიშნულ ადგილას გარეთ. არსებობს მეორე წესი ნამყენების გასახარებლად. ეს წესი გამოჩენილი მებაღე-მევენახე „რიხტერი“-ს მიერ ათის შემოღებული. ამ შემთხვევაში ნამყენებს სულ სხვა მოვლა და პატრონობა სჭირდება: პირველ ყოვლისა საჭიროა სათბური, ე. ი. ისეთი შენობა — ბინა, რომელიც — ნათელია და თან მისი გათბობა შეიძლებოდეს რეომიურით 24-25⁰-დგ. ჩვეულებრივ ინგლისური წესით დამყნილ ლერწებს აწყობენ ერთი ზომის ხის ყუთებში, რომელსაც სიგრძე, სიგანე და სიმაღლე ექნება არა ნაკლებ 12 გოჯისა¹⁾; აწყობენ შიგ ნამყენებს ისე, რომ მის ფენებსა და ფენებს შუა იყოს წვრილად დანაყილ ნახშირ ნარევი წმინდა ხავსი. (სამ წილ ხავსს ყოფნის ერთი წილი დანაყილი ნახშირი.) ამ ნახშირ ნარევი ხავსით კარგად უნდა იყოს ამოტენილი, როგორც ნამყენს და ნამყენის შორის ფენები, ისე მათი ბოლო და თავებიც. ამრიგად ნამყენები თითქმის შეხვეულია ასეთ ხავსში (ამჟამად ხავს ნარევი ნახშირის მაგიერ ხმარობენ ნახერხს).

¹⁾ ეს დამოკიდებულია იმაზე, თუ რა სიგრძის ნამყენებს ვაწყობთ.

თითოეულ ყუთში 700-1000 ცალამდე ნამყენი გტევს,
რაც დამოკიდებულია ნამყენი ვაზის სიმსხოზე. სავსე ყუ-
თებს ათავსებენ სათბურში მწყობრად ხარხებზე-
ზე. სათბური წინასწარ უნდა იყოს გამთბარი 15⁰-დე.
მას შემდეგ ემატება თანაბრობით სითბო და ავა 24-25⁰-დე.
ყუთებში ჩაწყობილ ნამყენებს დამყენილი თავი კვირტით
ზევით უნდა ქონდეს. რადგან ყუთში ჩასაწყობ ნამყენებს
შეხვევა არ სჭირდება, ამის გამო მათი ყუთებში ჩალაგე-
ბის დროს ძალიან დიდი სიფრთხილეა საჭირო, რომ
მუშამ მუშაობის დროს, ნამყენი ადგილები, რომლებიც
მჭიდროდ არის ენის საშუალებით ერთი მეორეზე შეერ-
თებული, არ შეარყიოს, შეანძრიოს. ვინაიდან სათბურში
შედარებით დიდი სითბოა, ხავსი მალე გამოშრება. გაშ-
რება აგრეთვე ნამყენებიც. ამ გარემოებას კარგად უნდა
მივაქციოთ ყურადღება, ვინაიდან გამომშრალ ხავსში
მოთავსებული ნამყენები, შეხორცების ნაცვლად გახმება
კიდევ. ამისათვის ყოველ 3-4 დღეში ხავსი უნდა დას-
ველდეს. საზრდო ნივთიერება ქვევიდან ზევით მიდის. ამას
გარდა ნამყენ ადგილას, სადაც მისი შეხორცება ხდება
(კრილობის საშუალებით) წყალში დასველება ავნებს. ამისა-
თვის ნამყენით სავსე ყუთებს ფრთხილად ორი მუშა ხე-
ლით აიღებენ და რამოდენიმე წუთით ჩასდებენ მოთბო
წყლიან აუზში ან როფში. ყუთებს წყალი 2-3 გოჯზე
უნდა შემოადგეს, რომ ნამყენ ადგილს წყალი არ მისწვ-
დეს. ამ დროს ყუთის ქვედა ძირიდან, რომელსაც რგვალი

ნახვრეტები აქვს გაკეთებული, შემოვა წყალი, ის საკმაოდ გაქლენთავს ხავსს, ან ნახერხს, რის შემდეგ კუთლებს თავის ადგილზე ვდგამთ. არამც და არამც წყალი ნამყენ ადგილებს არ უნდა მისწვდეს.

სათბურის მომვლელი, გამოცდილი და დახელოვნებული პირი უნდა იყოს, რადგან დაშვებული შეცდომა და უყურადღებობა ძნელი გამოსასწორებელია და დიდ ზარალს მოგვცემს. გადაჭარბებული სითბო ნამყენს ხარშავს, გამოაშრობს, სიცივე კი ხელს შეუშლის ნამყენის ზრდა-შეხორცებას. სამი კვირის განმავლობაში წესიერი მოვლით და ხელის შეწყობით ნამყენი შეხორცდება და ყლორტსაც ამოიღებს. ამის შემდეგ სათბურს აღარ ვათბობთ, ან ნამყენიანი ყუთები სხვა უფრო გრილ ადგილში გაგვაქვს. 3-4 დღის შემდეგ კი მათ ყუთებიდან ამოვაწყობთ და სანერგეში გადავიტანთ დასარგავად. ხშირად ამგვარად გახარებულ ნამყენს პირდაპირ რგავენ ხოლმე დანიშნულ ალაგას, ზვარში. ზვარში თუ სანერგეში გადატანის წინ ნამყენებს გადარჩევა სჭირდება. შემდეგი მოვლა ნამყენების ჩვეულებრივი წესით უნდა. სათბურებიდან ნამყენს ღრუბლიან დღეს გადაიტანენ. მიუხედავად იმისა, რომ, როგორც დავინახეთ, სათბურებში მეტი ყურადღებაა საჭირო და სიფრთხილე, მას აქვს თავის უპირატესობაც. ერთი, რომ ამით ბევრ დროს ვიგებთ და მეორე ისა, რომ ამ წესით მეტი ნამყენი ხარობს.

თუ წესიერად მოვლილია ნამყენი, თითქმის 70-85% მდე გაიხარებს ხოლმე, მაშინ როდესაც პირველ შემთხვევაში

ზემოდ მოყვანილი წესით ხშირად 35%-50% მეტი არ ხარობს.

მართალია, ჩვენი გლებობა საგანგებოდ მოწყობილ სათბურების აგებას ვერ მოახერხებს, მარა ამას შესძლებენ ჩვენი კოლექტივები, რაი-კავშირები და საბჭოთა მეურნეობანი.

ამ უკანასკნელებმა უსათუოდ დიდი ყურადღება უნდა მიაქციონ ამ საკითხს, მეტადრე კახეთში, სადაც ფილოქსერა დიდ საფრთხეს უმზადებს მათ.

— : —

რა პირობები უნდა დავიცვათ ვაზის მყნობის დროს და როგორ უნდა მოუაროთ მათ?

1) საძირე ლერწი სალი და ნელლი უნდა იქნეს, თანაც საშუალო ზომის-სისხოთი, არა ნაკლები ჩვეულებრივი ფანქრისა და არა უმსხოსი ნეკის თითისა.

2) ვისაც საკუთარი საჩქოლე, სადედო აქვს, სჯობს ლერწი აიქრას ადრე, გაზაფხულზე, სანამ წვენის მოძრაობა დაიწყებოდეს და სანამ მყნობის დროც კარზე მოგვადგებოდეს.

3) უცხოეთიდან, ან სხვა ადგილიდან მიღებულ ლერწს აუცილებლად დეზინფექცია უნდა გაუკეთდეს ხმარებამდე. ლერწის სადეზინფექციოთ უნდა ვიხმაროთ შემდეგი სითხე: 100 ფუთ წყალზე 1 ფუთი შაბიამანი 1 ფუთი ჯადვარი, ანუ რკინის შაბი (მძალე შაბი), სითხე უნდა იქნეს მოთბო 20—22° მდე. ამ ხსნარში უნდა ჩავაწყოთ ლერწის კონები

და გავაჩეროთ შიგ 5 წამს, შემდეგ გავავლოთ წინდა წყალში და ვიხმაროთ სამყნელად.

4) ზომაზე დაკრილ საძირე ლერწს მკრელი დანიშნულად ჩამოეთალოს ყველა კვირტები. იმ შემთხვევაში თუ ის ცოტათი გამომშრალია და სიცოცხლე ემჩნევა, ერთი დღით წყალში უნდა ჩავაწყოთ.

5) თუ საძირე მიწით ან სილით არის გასვრილი, აუცილებლად უნდა გაირეცხოს ან ჩვრით გაიწმინდოს.

6) ზევიდან სამყნობი საღვინე ჯიშის ლერწი, განსაკუთრებული მსხმოიარე ძირიდან უნდა იყოს აკრილი, რასაც წინდაწინვე უნდა დანიშვნა.

7) არ არის დასაშვები საკვირტე მასალად ძალიან ხარბად აზრდილი ჯერ მოუსხმელი ლერწის ხმარება.

8) ლერწის ბოლო და წვერების კვირტები სამყნელად არ ვარგა.

9) საკვირტე მასალის ლერწი სრულიად სალი და ცოცხალი უნდა იყოს.

10) კვირტებ გაშლილი ლერწი სამყნობად არ ვარგა.

11) როგორც საძირე, ისე დასამყნობი საღვინე ჯიშის ლერწები ერთიდაიგივე სიმსხოსი უნდა იყოს.

12) სამყნობი დანა ძალიან მკრელი უნდა იყოს.

13) ირიბი ამონათალი, როგორც საძირეზე, ისე საკვირტეზე ერთი ხელის მოსმით უნდა გაკეთდეს; ამონათალის შესწორება ყოვლად დაუშვებელია.

14) ამონათალის შემკავშირებელი ენები დაკვირვებით უნდა კეთდებოდეს. ნამყენს, შეერთებულ ადგილებში,

სინათლე არ უნდა გადიოდეს და ნამყენი ადგილად არ უნდა ირყეოდეს.

15) ჩვეულებრივი წესით მყნობის დროს, ნამყენი კარგად უნდა იყოს შეხვეული. ცუდი შემხვევი ნამყენს დაამახინჯებს.

16) ნამყენები უნდა დაირგოს საჩქოლეში—საზრდისში, როდესაც გარედ საკმაო სითბოა.

17) თუ გარედ დარგვამდე სილაში კარგად ვერ შევინახავთ ნამყენს, სჯობს ის დამზადებისთანავე დაირგოს საზრდისში—(სანერგეში.)

18) ნამყენების თავზე დაყრილ მიწას (ბეგოებს) ხშირად უნდა გაფხვიერება. ყლორტის ამოყრის დროს კი ზედმეტი მიწა, თუ ასეთ შემთხვევას ადგილი ექნება, უნდა გადაეცალოს.

19) შაბიამანის სითხით და აგრეთვე გოგირდით ხშირად უნდა წამლობა, ვინაიდან რაიმე სენით დაავადებული ნამყენის ნორჩი ყლორტების გამოსწორება ძნელია.

20) ნამყენ ადგილის ზევით ამოყრილი ფესვები დროზე უნდა დაიჭრას, წინააღმდეგ შემთხვევაში ნამყენი დასუსტდება.

21) სანერგე აუცილებლად მუდამ გაწმენდილი უნდა იყოს სარეველა ბალახებიდან.

22) თუ ზამთარი ძალიან სუსხიანი არ იცის, და ნამყენს ადგილობრივად ვხმარობთ, სჯობს ის ამოვიღოთ სანერგედან გაზაფხულზე.

23) შემოდგომაზე ამოღებული ნამყენი უნდა შევი-
ნახოთ გაზაფხულამდე ოდნავ დანამულ სილაში.

24) როგორც მყნობის, ისე სანერგიდან ამოღებისა
და გადარჩევის დროს საჭიროა დიდი სიფრთხილე, რომ
ნამყენების ჯიშები ერთი მეორეში არ აირიოს. ყოველ
ჯიშს თავისი სახელწოდება დაეწეროს და ცალცალკე
შეკრული შეინახოს.

ბოლოს უნდა აღვნიშნოთ, რომ, ვაზის მყნობას და
სანერგეების მოვლა — პატრონობას დახელოვნებული და
გამოცდილი მევენახე — სპეციალისტები უნდა ხელმძღვა-
ნელობდენ, წინააღმდეგ შემთხვევაში, ჩვენი მევენახეობა
სწორი გზით ვერ წავა და დაშვებული შეცდომების შემ-
დეგ გასწორება მეტად ძნელი იქნება.

ს ა რ ჩ ე ვ ი

1. წანასიტყვაობა.	7
2. ფილოქსერა.	13
3. ამერიკული ვაზი.	17
4. ამერუკულ ამერიკული გიბრიდები.	17
5. რიპარია რუპესტრის 3309.	18
6. რაპარია რუპესტრის 3306.	18
7. რიპარია რუპესტრის 101-14.	18
8. ბერლანდიერი რუპესტრის 420ა.	19
9. ფრანგულ ამერიკული გიბრიდები.	"
10. შასლა ბერლანდიერი 41ბ	"
11. არამონ რუპესტრის განზენ №1	"
12. შურვედრ რუპესტრის 1202	"
13. მუნობა და მისთვის საჭირო პირობები	20
14. სამყენი ლერწების ამორჩევა და შენახვა მუნობამდე.	25
15. მუნობის დრო, კვირტებისა და საძირეს დიშხადება.	28
16. მუნობა და სანერგე (საზრდისი).	31
17. სანერგისათვის ადგილის ამორჩევა და დამუშავება.	36
18. ნამყენის დარგვა.	39
19. სანერგეში მუშაობა ზაფხულის განმავლობაში.	41
20. სანერგედან ნამყენების ამოღება, გადარჩევა და შენახვა.	44
21. ნამყენის გახარება სათბურში.	46
22. რა პირობები უნდა დავიცვათ ვაზის მუნობის დროს და როგორ უნდა მოუპოვოთ მას,	49

ქართული
ბიბლიოთეკა